

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ทรงสอนให้คนทำความดี ด้วยพุทธวิธีการเล่าเรื่องที่เรียกกันว่า มุขปาฐะ ที่รู้จักแพร่หลายคือชาดกและธรรมบท ชาดกเป็นการเล่าเรื่องการบำเพ็ญบารมีของพระพุทธองค์เมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องสั้นบ้างยาวบ้าง มีข้อคิดคำสอนแทรกอยู่ทั่วไปชาดกในพระไตรปิฎกมีทั้งหมด ๕๕๐ ชาดก แต่ที่ปรากฏมี ๕๔๗ ชาดก แต่ละนิบาตมีจำนวนชาดกไม่เท่ากันโดยเฉพาะนิบาตที่ ๒๒ เรียกมหานิบาตชาดก หรือทศชาติชาดก^๑ ดังความที่พระโพธิสัตว์ตรัสสอนไว้ในโคธชาดกว่า “บุคคลควรนอบน้อมแก่ผู้ที่นอบน้อม ควรคบผู้ที่คบด้วย ควรทำกิจแก่ผู้ที่ช่วยทำกิจ ไม่ควรทำสิ่งที่ประโยชน์ให้แก่ผู้ปรารถนาสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ และไม่ควรคบ แม้ผู้ที่ไม่ประสงค์จะคบด้วย”^๒ ส่วนธรรมบทเป็นคำประพันธ์เรียกว่าคาถามี ๔๒๓ คาถา ต่อมาปรากฏเป็นคัมภีร์บรรยายความในพระไตรปิฎก สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อันพระพุทโธโฆษจารย์ได้ รวบรวมแปลจากภาษาสิงหลมาสู่ภาษาบาลี มีนิทานประกอบจำนวน ๓๐๒ เรื่อง^๓ เป็นนิทานธรรมบท แต่ละเรื่องประกอบด้วยหลักธรรม คติธรรม ที่แสดงไว้อย่างครอบคลุม เหมาะสมกับทุกเพศ ทุกวัย มีเนื้อหาข้อความที่ไม่ซับซ้อนมากนัก สอนเรื่องบุญ บาป กรรมดี กรรมชั่ว กิเลส ตัณหา ทั้งนี้ อรรถกถาธรรมบทที่ถูกนำมาแสดง(สื่อ)และเป็นที่รู้จักแพร่หลาย มีอยู่หลายเรื่อง เช่น เรื่องพระจักขุบาลเถระ เรื่องพระติสสเถระ เรื่องนางวิสาขา เรื่องนางกิสสาโคตมี เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ผ่านกาลเวลามายาวนานถึงกว่า ๒๕๐๐ ปี แต่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ (พุทธธรรม) ยังไม่ล้าสมัย ไม่เกี่ยวเนื่องด้วยกาลเวลา (อกาลิโก) สามารถน้อมนำมาใช้ได้ในทุกยุคเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ใช้ได้กับทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ทรงทราบว่า

^๑ อุดม รุ่งเรืองศรี, **วรรณกรรมล้านนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๐.

^๒ ขุ.ชา.จตุกก. (ไทย) ๒๗/๑๓๐/๑๘๓.

^๓ พระมหาทรรศน์ คุณทสสี (โพนดวงกรณ์), “การศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีการสอนในอรรถกถาธรรมบทกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

พุทธธรรมนั้นมีขอบเขตในทางสังคม ที่จะให้ใช้และเป็นประโยชน์ แก่บุคคลประเภทใดบ้าง พึงเห็นได้จากพุทธพจน์ในปาสาทิกสูตร ซึ่งสรุปความได้ว่า พรหมจรรย์คือ พระพุทธศาสนาชื่อว่าสำเร็จผลแพร่หลายกว้างขวาง เป็นประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก พุทธธรรมเป็นคำสอน ที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์คือครอบคลุมสังคมทั้งหมด^๔

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ส่วนมากนับถือตามกันมาเป็นวัฒนธรรมแบบพุทธตามวิถีชุมชนคือ เข้าวัดทำบุญ ทำทาน ตักบาตร แต่น้อยคนที่จะเข้าถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง แม้ว่าในศาสนาพุทธจะมีคัมภีร์หลักคือพระไตรปิฎก และคัมภีร์รองคือ อรรถกถา (ฎีกา อนุฎีกา และ ปกรณ์อื่นๆ) ก็ตาม แต่หากไม่มีพื้นฐานในการศึกษาพระพุทธศาสนามาก่อน ก็ยากที่จะเข้าใจและศึกษาคัมภีร์เหล่านี้ได้โดยลำพัง ดังนั้นการเรียนรู้พระพุทธศาสนา จำเป็นต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี หรือการชักจูงจากภายนอก(ปรโตโฆสะ) คือ สังคม สภาพแวดล้อม และสื่อต่างๆเข้ามาช่วยให้เกิดความเข้าใจ อันจะนำมาสู่การคิดอย่างแยกคาย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ

ปัจจุบันสื่อสิ่งพิมพ์เป็นหนึ่งในสื่อที่เข้าถึงได้ง่าย การถ่ายทอดธรรมผ่านวรรณกรรมพระพุทธ ศาสนาหรือธรรมนิยาย จึงเป็นอีกหนทาง ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและปัญหาของสังคมในยุคนั้นๆได้ วรรณกรรมจึงสัมพันธ์กับสังคม และวรรณกรรมของไทยส่วนใหญ่ ได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังที่พระยาอนุมานราชธน กล่าวไว้ว่า

อาจกล่าวได้ว่า วรรณคดีไทยเกือบทุกเรื่องมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา ทั้งโดยตรงและโดย อ้อม ทั้งนี้เพราะศาสนาเป็นสถาบันทางจิตใจของคนไทยมาแต่อดีตกาล กวีไทยที่มีความคิด ผ่องใ้เกี่ยวกับความเชื่อ และความศรัทธาในศาสนา ก่อตที่จะแสดงความรู้สึก ที่เป็นความศรัทธาความเชื่อ และความศรัทธาในคำสอนของศาสนาไปสู่วรรณคดี ซึ่งเป็นงานทางด้านวรรณศิลป์เสียไม่ได้^๕

“วรรณกรรม เป็นคำที่มีใช้มาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๕”^๖ มีความหมายถึงสิ่งที่สร้างขึ้นด้วยภาษาดังนั้น นวนิยาย บันทึก จดหมาย บทความ บทเพลง โฆษณา คำขวัญ ฯลฯ จึงถือว่าเป็นวรรณกรรมทั้งสิ้นรวมทั้งงานที่ไม่ได้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นคำพูดซึ่งเรียกว่าวรรณกรรมมุขปาฐะได้แก่ ปาฐกถาบทพูดทางวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับเติม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๗-๘.

^๕ คณะอนุกรรมการจัดพิมพ์เอกสารเนื่องในวาระครบ ๑๐๐ ปี พระยาอนุมานราชธน, **ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีและเทพนิยายสงเคราะห์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๑), หน้า ๖๐.

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๐.

อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมมีหลากหลาย แต่บุคคลย่อมรับรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆได้ตามภูมิปัญญาของตน วรรณกรรมหรือหนังสือจึงมีหลากหลายประเภทหลายระดับ เพื่อให้เหมาะแก่ภูมิปัญญาและอัธยาศัยของผู้อ่านซึ่งมีอยู่หลายระดับเช่นกัน

ในยุคที่สังคมสื่อสารผ่านนวนิยายเป็นภาพสะท้อนของชีวิตจริง นักเขียนนวนิยายแม้จะมีความสามารถปานใด ก็ไม่สามารถสะท้อนภาพชีวิตจริงออกมาได้ทั้งหมด เพราะชีวิตจริงมีความตื่นตันทื่นซึ้งเหวี่ยงเหวี่ยง ระทมขมขื่น และสลับซับซ้อนกว่าชีวิตในนวนิยายมากนัก ดังนั้นผู้เขียนนวนิยายจึงต้อง“ดัดแปลง” ประยุกต์เรื่องราว สำนวนภาษา ให้สอดคล้องกับยุคสมัย พระยาอนุมานราชธน กล่าวว่า

เราศึกษาวรรณคดีของเก่าแล้ว นำเอาสิ่งที่เป็นเครื่องบันทาลใจนั้น มาแก้ไขดัดแปลง และแต่งสร้างขึ้นเสียใหม่ตามอุดมคติของตนให้เข้ากับจิตใจความนิยมของสมัยที่ตนอยู่ ถ้าใครละเลยข้อนี้ได้ ก็แต่เอาอย่างหรือลอกแบบของเก่า ที่เป็นคนละสมัยอย่างไม่กระดิก ก็เท่ากับที่โบราณกล่าวว่าเป็นเถรสองบาตร ไม่ได้เป็นผู้สร้างวรรณกรรมที่มีความแปลกใหม่ ให้เข้ากับสมัยของตน^๗

ในการอ่านนวนิยาย ไม่ว่าจะอ่านเพื่อความบันเทิง หรือเพื่อจุดประสงค์ใดก็ตาม ผู้อ่านจะได้ตัวอย่างชีวิต ทั้งในด้านดีและด้านร้ายจากตัวละครในนวนิยายนั้นเอง ผู้อ่านมีโอกาที่จะเลือกส่วนดีมาไว้ประดับตน อันเป็นกำไรอย่างมาก ดังที่วศิน อินทสระ กล่าวว่า

การศึกษาชีวิตจากนวนิยายชั้นดี จึงเป็นสิ่งที่มีความค่าแก่ชีวิตอย่างล้นเหลือ ทั้งนี้เพราะผู้อ่าน จะได้ตัวอย่างชีวิตทั้งในด้านดีและด้านร้ายจากตัวละครในนวนิยายนั้นเอง นวนิยายอิงหลักธรรมและทรรศนะชีวิตนั้น ก็มีลักษณะคล้ายยา ซึ่งมีคุณภาพในการบำบัดโรค แต่ฉาบไว้ด้วยความหวานเพียงเพื่อให้บุคคลผู้ยังใหม่ต่อศาสนารับไว้โดยสะดวกเท่านั้น^๘

สุจิตรา กล่าวว่า “วรรณกรรมปัจจุบัน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Contemporary Literature หมายรวมถึงวรรณกรรมที่แต่งขึ้น มีรูปแบบ ความคิด เนื้อหา แตกต่างจากวรรณกรรมในอดีตคือตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ เป็นต้นไป”^๙

งานวรรณกรรมที่อิงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย สามารถแบ่งลักษณะวรรณกรรมพระพุทธศาสนาออกเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะก่อนได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกและระยะหลังได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตก

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

^๘ วศิน อินทสระ, ภาพจำลองชีวิต, (กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๒๑), หน้าคำนำ.

^๙ สุจิตรา จรจิตร, มนุษย์กับวรรณกรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

ทั้งสิ้น แต่เป็นความสมมุติที่มีเค้าโครงใกล้เคียงความเป็นจริงในชีวิตจริงของมนุษย์ เพราะการสมมุติหรือจินตนาการของผู้เขียนนวนิยายนั้น ย่อมเกิดจากประสบการณ์สิ่งแวดล้อม ความรอบรู้ และความเล็งเห็นในแก่นความจริงของชีวิต ในแต่ละแง่มุมของผู้เขียน ใน แต่ละคนโดยเฉพาะ ซึ่งนวนิยายเรื่องใดจะใกล้เคียงความเป็นจริงของชีวิตมากน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว โดยเฉพาะตัวของผู้เขียนนั้น^{๑๑}

ในประเทศไทยมีปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาจำนวนมาก ผลงานวรรณกรรมพระพุทธศาสนาและนวนิยายอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิ วรรณกรรมชิ้นสำคัญของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่สะท้อนถึงแนวคิดสมัยใหม่มากที่สุด คือหนังสือ “พุทธประวัติภาคที่ ๑” แนวการเขียนมุ่งที่จะนำพุทธประวัติไปสื่อสารกับคนยุคใหม่ที่กำลังตื่นตัวกับแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์คนกลุ่มนี้คือคนที่อยู่ในยุคของการหันหลังให้จักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิ ความเชื่อมหาย และอิทธิปาฏิหาริย์ที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยหลักเหตุผล วรรณกรรมชิ้นนี้เต็มไปด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ การตั้งคำถาม การตีความ และการวิเคราะห์เชิงเหตุผล

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน จะต้องอาศัยวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้คนทั่วไปได้เข้าใจง่ายขึ้น วิธีเขียนนิยายอิงหลักธรรมน่าจะเป็นวิธีที่ได้ผลมากพอสมควร

นวนิยายอิงศาสนา (Moral Novel) คือ นวนิยายที่มุ่งเสนอสาระทางจริยธรรมแก่สังคม แต่ก็ไม่ได้เขียนเป็นแบบเทศนาโวหาร แต่กลับผูกเรื่องเป็นนวนิยายมีตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านจับประเด็นสำคัญของเรื่องเองหรือผู้เขียนพยายามเสนอแนวคิด คติธรรม จริยธรรม โดยผ่านพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องสู่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านสนุกสนาน ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย โครงเรื่องส่วนใหญ่จะนำมาจากเรื่องราวที่มีอยู่ในศาสนาและผู้เขียนนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้ตัวละคร เหล่านั้นมีบทบาทน่าสนใจยิ่งขึ้น “การเขียนนวนิยายอิงพระพุทธศาสนาเริ่มมาจากการแปลนวนิยาย เรื่องกามนิต ซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์ของนักเขียนชาวเดนมาร์ก ชื่อ คาร์ล เจลลิรูป โดย เสถียรโกเศศ และนาคะประทีป”^{๑๒}

การแปลนวนิยายทางศาสนาเรื่องกามนิต ได้เป็นจุดผลักดันให้เกิดวรรณกรรมอิงหลักธรรม ดังเช่น สุชีโวภิกขุได้แต่งเรื่องไถ่ร่มกาสาวพัสตร์ ซึ่งต่อมาก็มีเรื่องกองทัพนคร ภาค ๑ ภายหลังลาสิกขาแล้วใช้ชื่อ สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้แต่งเรื่องกองทัพนครภาค ๒ อาทิตยขึ้นทางตะวันตก เขิงผาหิมพานต์ ฯลฯ ในสมัยเดียวกันนี้ ป.ตรีณรงค์ ได้แต่งศาสนวัน และค่าแห่งคำปณิญาขึ้น และมีอีกหลายท่านได้แต่งวรรณกรรมตามแนวนี้ อาทิ สันติวัน แต่งโดยสมเด็จพระวันรัต (ปุ่น) วัดพระเชตุพน ลีลาวดี และ

^{๑๑} รัญจวน อินทรกำแหง, ภาพชีวิตจากนวนิยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, ๒๕๒๑), หน้า ๓-๕.

^{๑๒} วิจิตตรี ธรรมรักษ์, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องพระอานนตพุทธอนุชา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒.

ตะวันออก ตะวันตกแต่งโดยแสง จันทรงาม ธรรมธारा ของธรรมโฆษ วศิน อินทสระ แต่งเรื่องอานนท์ พุทธอนุชา จอมจักรพรรดิอโศก พ่อผมเป็นมหา นาวาเอก (พิเศษ) แย้ม ประพัฒน์ทอง แต่งเรื่องมหาบัณฑิตแห่งมิลินทนคร ท.เลียงพิบูลย์ แต่งเรื่องกฎแห่งกรรม และนายทวิ วรคุณ แต่งเรื่องหลวงพ่อบึงวัดโบสถ์ แม่ฝรั่งผู้ใจบุญเป็นต้น นิยายอิงหลักธรรมดังกล่าวนี้ ส่วนมากใช้โครงเรื่องเดิม มีอยู่น้อยเรื่องที่ถูกโครงเรื่องขึ้นใหม่

ในยุคต้น ๆ ของการเขียนนวนิยายอิงธรรม หรือนิยายแทรกธรรมผู้เขียนมักเป็นบุรุษเพศที่เป็นผู้รู้ในทางพระพุทธศาสนาที่เคยศึกษาบวชเรียนมาก่อน แต่ต่อมาในยุคสมัยที่สตรีเริ่มเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้น จึงเกิดนักเขียนสตรีผู้ประพันธ์นวนิยายหลายท่าน อาทิ กฤษณา อโศกสิน ทมยันตี

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยและสภาพชีวิตของคนไทยค่อนข้างวิกฤต ทั้งนี้ได้รับผลกระทบจากปัญหาต่างๆ อาทิ ปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง ผู้คนจำนวนไม่น้อยหันเข้าหาหลักธรรมของพระพุทธองค์ เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจด้วยการอ่านหนังสือธรรม ในห้วงเวลาดังกล่าว คุณหญิงวิมล เจียมเจริญ (ต่อมาใช้นามปากกาว่าทมยันตี) ประพันธ์นวนิยายโดยใช้ธรรมแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเป็นแก่นของการดำเนินเรื่องในลักษณะนี้ นับตั้งแต่นวนิยายเรื่องฉนวน โดยตั้งความหวังไว้ว่าจะนำประสบการณ์ทางจิตวิญญาณ และความมุ่งหมายรับใช้พระพุทธศาสนา มาสานกลมกลืนในงานเขียน ถ่ายทอดออกมาในรูปของหนังสือ ร้อยเรียงเป็นเรื่องราวในรูปของนวนิยาย โดยการสื่อกับผู้อ่านเช่นนี้ น่าจะเป็นการอธิบายเรื่องธรรมะที่เป็นเรื่องเข้าใจยาก ให้เป็นเรื่องที่ไม่ยากต่อการทำความเข้าใจ

ทมยันตีประพันธ์นวนิยายนับ ๑๐๐ เรื่อง และมักจะสอดแทรกธรรมอยู่ในเนื้อเรื่อง เนื่องจากทมยันตีได้รับการปลูกฝังเลี้ยงดูจากคุณยาย ซึ่งสวดมนต์ไหว้พระปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ นวนิยายในยุคต้น ๆ ของทมยันตี เน้นเรื่องชีวิต ความรัก สังคม ประวัติศาสตร์เป็นหลัก

งานประพันธ์ของทมยันตีส่วนใหญ่ จะแทรกข้อคิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่เนือง ๆ แม้ทมยันตีจะเป็นสตรีเพศและเป็นฆราวาส แต่ก็ได้พยายามทำหน้าที่ชี้แนะทางความคิด และแสดงเจตนาอย่างชัดเจน ที่จะน้อมนำคติธรรมสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา อาทิ ไตรลักษณ์ อริยสัจ ๔ วัฏสงสาร นิพพาน ถ่ายทอดไปสู่ผู้อ่านด้วยวิถีทางแห่งนวนิยาย ตามที่เธอถนัดเพื่อให้ทุกชีวิตดำรงอยู่ เฉกเช่นเดียวกับบุรุษเพศที่เคยบวชเรียน และเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธองค์ตามวิถีแห่งตนด้วยวิธีเขียนบรรยายธรรม ในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนา

ทมยันตีมุ่งเน้นประพันธ์นวนิยายในแนวจิตวิญญาณมากขึ้น โดยเฉพาะธรรมนิยายทั้ง ๔ เรื่องของทมยันตี คือ ฉนวน จิตา มายา ไชยณวิ เป็นนวนิยายที่ใช้ธรรมของพระพุทธองค์เป็นแก่นเรื่อง สอดแทรกเรื่องของชีวิต สังคม และประวัติศาสตร์เป็นฉากหลัง นวนิยายแต่ละเรื่องจะโดดเด่นในเรื่องหลักธรรมต่าง ๆ แตกต่างกันไป โดยมุ่งนำเสนอทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ไปพร้อม ๆ กัน รูปแบบ

การนำเสนอธรรมนิยายของทมนันตีเป็นเรื่องที่น่าศึกษา เพราะทมนันตีใช้กลวิธีที่สามารถอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น มีวิธีการดำเนินเรื่องที่น่าติดตาม ใช้ภาษาได้อย่างไพเราะชวนอ่าน

หลักธรรมที่ปรากฏในธรรมนิยายของทมนันตี ที่เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ เรื่องกรรม กฎแห่งไตรลักษณ์ สังสารวัฏ อริยมรรคมีองค์ ๘ อริยสัจ ๔ นิพพาน

ทมนันตีให้ทรรศนะเกี่ยวกับการสื่อนวนิยายแนวจิตวิญญาณว่า

การเขียนเรื่องแนวจิตวิญญาณนี้ ยังต้องแยกออกเป็นสองสถานะ คือจะทำแบบจิตวิญญาณจริง ๆ หรือแบบศาสนา ซึ่งสองอย่างใกล้เคียงกันมาก แต่ก็มีแนวเขียนแยกกันเพียงเล็กน้อย เราจึงต้องถามตัวเองว่า เราจะดำเนินเรื่องโดยใช้ส่วนใดเป็นหลัก และมีแนว Romance หรือว่าจะเป็นประวัติศาสตร์นั้นเป็นตัวเสริมเข้าไป ตัวอย่างเช่น เรื่องเงา ฌาน จิตา มายา ไชยณวี บางเรื่องก็เป็นเรื่องกึ่งประวัติศาสตร์ กึ่งโรแมนติกผสมกัน ดังเช่น เรื่องธูตารา ที่เล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของอียิปต์ ศาสนาของอียิปต์ และก็มีเรื่องความรักปนไปด้วย^{๑๓}

“ฌาน” ทมนันตีเสนอวิถีทางที่จะหลุดพ้นจากวัฏสงสารอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น คือนำเสนอเกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐาน การทำสมาธิ การเข้าฌานสมาบัติ ด้วยกลวิธีการนำเสนอแบบนวนิยาย ดังที่ทมนันตีบรรยายความตอนหนึ่งว่า “เจ้าตัวเล็กเริ่มเรียนรู้อาณาปาณาสติ อันเป็นกรรมฐานใหญ่ครอบคลุมกรรมฐานทั้งปวง เพราะการเจริญกรรมฐานกองใด หากละเว้นการกำหนดลมหายใจเสียแล้ว ย่อมมิได้ผลรวดเร็วและมิได้ตั้งมั่นอยู่นาน สมาธิและฌานเริ่มบาทต้นด้วยลมหายใจ”^{๑๔}

“ไชยณวี” ทมนันตีนำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อาทิ กฎแห่งไตรลักษณ์และแนวคิดในเชิงพุทธปรัชญา ซ่อนแทรกปรากฏอยู่มากมาย ดังบรรยายว่า “มนุษย์ทุกคนต้องตาย อยากตาย ถ้าไม่อยากตาย ก็ต้องตาย”^{๑๕}

หากหยุดอยู่เพียงแค่ประโยคแรกว่า “มนุษย์ทุกคนต้องตาย” ผู้อ่านโดยมากน่าจะคิดว่า “ใช่ มนุษย์ทุกคนต้องตาย” แล้วจบไป แต่การหน่วงเวลาของทมนันตี ด้วยการใช้สุนทรียทางภาษาจากประโยคที่ตามมาด้วยความจริงในเชิงตรรกะว่า “อยากตาย ถ้าไม่อยากตาย ก็ต้องตาย” สามารถทำให้ผู้อ่านสะดุดแล้วหยุดคิดว่า ทำไม “อยากตาย ถ้าไม่อยากตาย ก็ต้องตาย” ประโยคนี้เป็นมรณานุสติ และสามารถสร้างความสนใจสู่การค้นหาความจริงที่เป็นสัจธรรมอื่นๆ อาทิ กฎไตรลักษณ์

^{๑๓} วิศวานถ, กลวิธีการเขียนนวนิยายสไตน์ทมนันตี, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ฌ บันวรรณกรรม, ๒๕๒๘), หน้า ๑๐๑-๑๐๒

^{๑๔} ทมนันตี, ฌาน เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ฌ บันวรรณกรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๙๑.

^{๑๕} ทมนันตี, ไชยณวี เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ฌ บันวรรณกรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๓๙๙.

“มายา” ทมยันตีพยายามอธิบายผ่านนวนิยาย โดยเชื่อมความคิดทางพุทธศาสตร์กับวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกัน”^{๑๖} สุดท้ายโยงโยสู่ความว่าง คือ “อนัตตา” ดังที่บรรยายว่า

ที่ใดมีผล จะสาวไปหาเหตุจนได้ เมื่อรู้ทุกข์ ศาสนาให้หาเหตุแห่งทุกข์ ไม่ต้องการให้มีทุกข์. ต้องดับที่เหตุ วิทยาศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา ผสมผสานให้ข้อพิสูจน์แก่กัน หากมองตน และสรรพสิ่งรอบตนว่าเป็นแค่กลุ่มก้อนแห่งเหตุการณ์ตามทฤษฎีควอนตัม ทางฟิสิกส์ โลกมนุษย์เป็นแค่สนามพลังงานเป็นธาตุของธาตุ. เป็นอนุภาครวมกัน หากแยกสลายย่อยลง จำนวนที่ได้คงไม่เกินสองลิตรเท่านั้น นี่เองพระพุทธศาสนาจึงย้ำคำว่า ว่าง ไม่มีอะไรในโลกมีคุณค่าพอที่จะทำให้สุข-ทุกข์ ภาพเหตุการณ์ที่อุบัติเป็นแค่ มายา^{๑๗}

“ทเว อสุร สิ่งใดที่มนุษย์ กำหนดรูป ตนจะได้เห็นเช่นนั้น จิตเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน การเห็นด้วยจิต จิตจะปรุงแต่งเป็นสังขารตามจิต พลังแห่งวิญญาณต่างหากที่ยิ่งใหญ่ สังขารคือมายา”^{๑๘}

นอกจากเนื้อหาในเชิงศาสนา และจิตวิญญาณที่น่าศึกษาแล้ว จุดเด่นในนวนิยายของทมยันตี คือการดำเนินเรื่อง และการสร้างตัวละครอย่างมีมิติสมจริง ดังความจากนวนิยายเรื่องฉนวนว่า

“สตรีวัยชราที่นั่งหลังค่อมอยู่บนพรมสีเหลือง นุ่งผ้าสีขาว เสื้อผ้าปานขาว กลืนลูกขี้ดและเตยหอมแบบโบราณกรุ่นรอบตัว ผมที่ตัดสั้นขาวสะอาดปานสำลี ดวงหน้าแม้จะเหี่ยวแห้งหากสะอาด สะอาดดวงตาที่ทอดดูบุรุษตรงหน้ามิได้ฝ้าฟางกลับแจ่มใสทีเดียวซ้ำ”^{๑๙}

ภาษาของทมยันตีลุ่มลึกงดงามน่าติดตามและเข้าถึงใจคนได้ง่าย ดังปรากฏในนวนิยายเรื่องจิตว่า “มนุษย์ก็เหมือนเทียน มีเปลวไฟแห่งความทุกข์เผาตน มีน้ำตาเทียนหยาดหยดหล่อเลี้ยงไม่ขาดสาย มนุษย์ก็เหมือนรูปเผาไหม้เป็นเถ้าธุลี บางคนทิ้งกลิ้งกำจาย หมดรูป แต่ไม่หมดคว้นหอม”^{๒๐}

แม้ไม่ปรากฏว่างานเขียนของทมยันตีเคยได้รับรางวัลสำคัญ แต่ก็เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่าทมยันตีเป็นนักเขียนที่ประสบความสำเร็จ มีผลงานได้รับความนิยมอย่างสูงเป็นจำนวนมาก เหตุผลที่ไม่มีผลงานของทมยันตีได้รับรางวัลทางวรรณกรรมใด ๆ นั้น เป็นเพราะทมยันตีไม่ประสงค์ ให้นำผลงานของตนไปส่งประกวด และปฏิเสธการรับรางวัลทั้งปวง ทมยันตีให้สัมภาษณ์ว่า “ฉันเคยได้รับรางวัลจากพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ มาแล้ว นั่นคือรางวัลสูงสุดในชีวิต จากนั้นไม่เคยอยากได้รางวัลใด ๆ อีกเลย”

^{๑๖} สิริวรรณ นันทจินทุล, “ศัพทพุทธศาสนในนวนิยายไทย: กรณีศึกษานวนิยายแห่งธรรมเรื่องขามิและฉนวนของทมยันตี”, สารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๑ (มิถุนายน-พฤศจิกายน ๒๕๕๐) : ๗๗.

^{๑๗} ทมยันตี, มายา เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม, ๒๕๔๖), หน้าคำนำ.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๐.

^{๑๙} ทมยันตี, ฉนวน เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม, ๒๕๕๔), หน้า ๒๗๒.

^{๒๐} ทมยันตี, จิตา เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖๘.

รางวัลที่ได้คือเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตริตาภรณ์มงกุฎไทย ตริตาภรณ์ช้างเผือก และ ทูติยาภรณ์มงกุฎไทย ต่อมาได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ จตุลจุลจอมเกล้า เป็น “คุณหญิง” เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

งานประพันธ์ของทมยันตี เป็นงานเขียนที่มีคุณภาพ ได้รับการตอบรับจากผู้อ่านมาเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นที่รู้จักของสังคมในวงกว้าง นอกจากงานของทมยันตีจะถ่ายทอดด้วยตัวอักษรที่ผสมผสานประสบการณ์ จินตนาการ และความคิดที่ล้ำลึกผ่านท่วงนวยายแล้ว ยังมีการน่านวยายของทมยันตี มาผลิตผ่านสื่อต่างๆอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของละครวิทยุ ละครโทรทัศน์ภาพยนตร์ หรือแม้กระทั่งในงานวิชาการต่าง ๆ

ทมยันตีเป็นนักเขียนสตรีคนหนึ่งในงานไม่ก็คน ที่ได้รับความนิยมสูงสุด ด้วยความปราดเปรื่อง และความสามารถของทมยันตีในด้านงานเขียน ประภา บุญยนต์ ให้ทรรศนะว่า “ทมยันตีสามารถประพันธ์นวนิยายได้หลายแบบ และหลายแนวคิด งานเขียนทุกแบบ ทุกแนวคิดล้วนแต่ประสบความสำเร็จได้รับความนิยมอย่างสูงทุกเรื่อง”^{๒๑}

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าธรรมนิยายของทมยันตี มีคุณค่าน่าสนใจศึกษา ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และกลวิธีในการนำเสนอธรรมนิยายที่ทำเรื่องเข้าใจยากให้เข้าใจง่าย ทำเรื่องที่ไม่น่าสนใจให้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ รวมถึงสามารถสร้างรูปแบบการประพันธ์นวนิยายแทรกหลักธรรม ได้อย่างสอดคล้องน่าสนใจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการสื่อธรรมนิยายของทมยันตี เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อผู้สนใจธรรมนิยายจะได้เข้าใจแนวคิดและประจักษ์คุณค่าธรรมนิยาย ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของธรรมนิยาย
- ๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักธรรมในธรรมนิยายของทมยันตี
- ๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบและกลวิธีการสื่อธรรมนิยายของทมยันตี

๑.๓. ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ แนวคิดในธรรมนิยายของทมยันตี
- ๑.๓.๒ แนวคิดทางพุทธธรรมและพุทธปรัชญาที่ปรากฏในธรรมนิยายของทมยันตี

^{๒๑} ประภา บุญยนต์, “วิเคราะห์โครงสร้างและภาพสะท้อนสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในนวนิยายเรื่องคู่กรรมของทมยันตี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๙), หน้า บทคัดย่อ.

๑.๓.๓ รูปแบบและกลวิธีการประพันธ์ธรรมนิยายของหมั่นติ

๑.๔ ขอบเขตในการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับธรรมนิยายของหมั่นติ ๔ เรื่อง คือ ฌาน จิตา มายา ไชยณวิ โดยอาศัยข้อมูลหนังสือทางพระพุทธศาสนา มีพระไตรปิฎกและอรรถกถาเป็นหลัก

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **นวนิยาย** หมายถึง เรื่องเล่าแบบใหม่เพื่อเรียกรวบรวม หรือบันเทิงคดีเป็นร้อยแก้วแบบพรรณนาโวหาร ซึ่งแต่เดิมเรียกเรื่องอ่านเล่นหรือเรื่องประโลมโลก

๑.๕.๒ **วรรณกรรมพระพุทธศาสนา** หมายถึง วรรณกรรมที่เขียนขึ้นโดยอาศัยเนื้อหาสาระหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนนำบุคคลต่างๆ ในศาสนา ได้แก่ ศาสตรา สวาก และผู้ที่เกี่ยวข้องมาเป็นแก่นเรื่อง

๑.๕.๓ **นวนิยายอิงพระพุทธศาสนา** หมายถึง นวนิยายที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหรืออาศัยเรื่องในพุทธประวัติหรือหลักธรรมในพระสูตรต่างๆ มาประกอบการเขียนนวนิยาย

๑.๕.๔ **ธรรมนิยาย** หมายถึง นวนิยายของหมั่นติที่ใช้หลักธรรมของพระพุทธองค์เป็นแก่นในการดำเนินเรื่อง ประกอบด้วยนวนิยาย ๔ เรื่องคือ ฌาน จิตา มายา ไชยณวิ และราชาวดี

๑.๕.๕ **ฌาน** หมายถึง ธรรมนิยายของหมั่นติ ที่มุ่งสอนการทำสมาธิและปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอันเป็นหนทางหลุดพ้นจากสังสารวัฏ

๑.๕.๖ **จิตา** หมายถึง ธรรมนิยายของหมั่นติเกี่ยวกับเด็กผู้หญิงคนหนึ่งที่มีอำนาจพิเศษใน ตัวเอง และการเรียนรู้ที่จะควบคุมพลังแห่งจิตตานุภาพด้วย “สติ”

๑.๕.๗ **มายา** หมายถึง ธรรมนิยายของหมั่นติ สอนให้รู้จักกิเลส ตัณหา รู้แล้วต้องวาง วางแล้วจะว่าง เป็นทางเข้าสู่กระแสพระนิพพาน

๑.๕.๘ **ไชยณวิ** หมายถึง ธรรมนิยายของหมั่นติ กล่าวถึงความจริงของชีวิต และสอนให้เชื่อความจริงตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ “อย่าเชื่อโดยไม่พิสูจน์”

๑.๕.๙ **กลวิธี** หมายถึง รูปแบบและวิธีการสื่อธรรมที่ผู้เขียนใช้ในการนำเสนอ เพื่อให้เรื่องดำเนินไปตามที่วางไว้ และเข้าถึงแก่นของเรื่องคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๑.๕.๑๐. **สื่อธรรม** หมายถึง การนำเสนอ การสอนธรรม การสอดแทรกธรรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ หนังสือและเอกสาร

๑.๖.๑.๑ วศิน อินทสระ ให้ทรงทราบว่า นวนิยายอิงหลักธรรมและทรงชนะชีวิต นั้นมีลักษณะคล้ายยา ซึ่งมีคุณภาพในการบำบัดโรค แต่แฝงไว้ด้วยความหวาน เพียงเพื่อให้บุคคลผู้นั้นรับได้โดยสะดวก^{๒๒} หมายถึงนวนิยายอิงธรรมในส่วนของความบันเทิงน่านาน่าตื่นเต้น น่าติดตาม เปรียบกับความหวานที่เคลือบเม็ดยาไว้ทำให้รับประทานง่าย ส่วนตัวยาสำคัญภายในเม็ดยาเปรียบได้กับหลักธรรมคือคุณสมบัติในการบำบัดโรคที่แม้เคลือบด้วยความหวานคุณค่าในการบำบัดของยายังคงเดิม

๑.๖.๑.๒ สนิท ตั้งทวี ให้ทรงทราบว่า อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่อง บาปบุญคุณโทษ และเรื่องของเวรกรรมฝังแน่นอยู่ในความรู้สึกในจิตใจของคนไทยมาช้านาน กวีก็เป็นหนึ่งในสังคมย่อมมีความคิดเช่นนี้เหมือนกันทุกคน ดังนั้นกวีจึงได้สอดแทรกทัศนคติไว้อย่างไพเราะเพราะพริ้ง พร้อมด้วยปรัชญาที่มีคุณค่าแก่ชีวิต^{๒๓}

๑.๖.๑.๓ คณะอนุกรรมการการจัดพิมพ์เอกสารเนื่องในวาระครบ ๑๐๐ ปี พระยาอนุมานราชธน ให้ทรงทราบว่า ศิลปะและวรรณคดีเป็นสิ่งที่รับใช้พระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาก็ต้องอาศัยศิลปะและวรรณคดีเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริม แยกจากกันก็พร่อง^{๒๔}

๑.๖.๑.๔ รัญจวน อินทรกำแหง ให้ทรงทราบว่า ในนวนิยายตัวละครสมมุติเหล่านั้นคงมีจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกไม่ผิดไปจากมนุษย์จริง ฉะนั้นมนุษย์กับนวนิยายซึ่งมีข้อสัมพันธ์อย่างที่จะตัดให้ขาดออกจากกันเสียไม่ได้ มันเป็นเรื่องที่ส่อให้เห็นภาพสะท้อนซึ่งกันและกัน และเพราะท้องฟ้าแห่งชีวิตมนุษย์ มักจะมีดคลุ้มด้วยเมฆและพายุมากกว่าความใสกระจ่างด้วยแสงเดือน ชีวิตกับนวนิยายสะท้อนให้เห็นภาพของความจริงแห่งชีวิตของมนุษย์ซึ่งกันและกัน ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงมีสิทธิ์ที่จะเป็นพระเอก นางเอก หรือบางครั้งก็ถูกกำหนดให้รับบทบาทของผู้ร้าย แต่ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด มันก็คือบทบาทชีวิตมนุษย์นั่นเอง ฉะนั้นชีวิตกับนวนิยายจึงแยกกันไม่ออก^{๒๕}

^{๒๒} วศิน อินทสระ, ภาพจำลองชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, คำนำ.

^{๒๓} สนิท ตั้งทวี, วรรณคดีและวรรณกรรมศาสนา, หน้า ๖๗.

^{๒๔} คณะอนุกรรมการการจัดพิมพ์เอกสารเนื่องในวาระครบ ๑๐๐ ปี พระยาอนุมานราชธน, ความรู้สึกเกี่ยวกับวรรณคดีและเทพนิยายสงคราม, หน้า ๑๔.

^{๒๕} รัญจวน อินทรกำแหง, ภาพชีวิตจากนวนิยาย, หน้า ๑๐.

๑.๖.๑.๕ **สแตงดาท์ล** ให้ทรงทราบว่า นวนิยาย คือกระจกเงาที่เคลื่อนไปตามท้องถนน ประเดี๋ยวก็สะท้อนให้เห็นท้องฟ้าสีคราม ประเดี๋ยวก็สะท้อนให้เห็นหลุมโคลนใต้ดิน^{๒๖}

๑.๖.๑.๖ **แฟนนอร์ โอคอนเนอร์** ให้ทรงทราบว่า ข้อแม้อย่างเดียวที่เราอาจยอมรับนวนิยายล่วงหน้าก่อนอ่าน คือความน่าสนใจของมัน โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องเลยเถิด นวนิยายคือรูปแบบของศิลปะถ้าเอาไปใช้กับสิ่งที่ไม่ใช่ศิลปะ ก็เป็นการบิดเบือนมัน ถ้าใช้กับสังคม ศาสนาหรือสิ่งใดได้ผล ก็เพราะท่านทำให้มันเป็นศิลปะเสียก่อน^{๒๗}

๑.๖.๑.๗ **วิลเลียม ซัมเมอร์เซท มอห์ม** ให้ทรงทราบว่า มีแต่ “นวนิยาย” เพียงบางชิ้นเท่านั้นที่แสดงให้เห็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่สุดของจิต อันเป็นความรู้แจ้งเห็นจริงของธรรมชาติมนุษย์ เป็นการบรรยายถึงสรรพสิ่งอย่างมีความสุขที่สุด การใช้สติปัญญา และ อารมณ์ขันอย่างมีชีวิตชีวา ได้รับการถ่ายทอดออกมาสู่โลกด้วยภาษาที่เลือกสรรอย่างดีที่สุด^{๒๘}

๑.๖.๑.๘ **Todorov Tzvetan** ให้ทรงทราบว่า วรรณกรรมมีบทบาทพิเศษ ต่างจากวาทกรรมทางศาสนา ศีลธรรม หรือทางการเมือง วรรณกรรม ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ ทั้งยังหลบหลีกจากระบบคัดกรองที่ลึ้มล้าง สถานภาพอันถูกกะเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน ความจริงแท้อันเป็นที่ไม่พึงพอใจ สำหรับหมู่มวลชนชาติ หรือตัวเราเอง มีโอกาสที่จะสื่อออกมาทางงานวรรณกรรม มากกว่าปรัชญาหรือวิทยาศาสตร์^{๒๙}

๑.๖.๒ งานวิจัย

๑.๖.๒.๑ **พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร** ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาในสังคมยุคใหม่ ให้ทรงทราบว่า วรรณกรรมพระพุทธศาสนา สัญลักษณ์สำคัญของการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคใหม่ของสังคมไทย คืออิทธิพลของแนวคิดแบบเหตุผลนิยม และวิทยาศาสตร์ตะวันตก เมื่อมอง ในแง่ของความคิดความเชื่อนี้คือยุคของการเสื่อมถอยของจารีตแบบลังกา และจักรวาลวิทยา แบบไตรภูมิ แล้วถูกแทนที่ด้วยจักรวาลวิทยาแบบวิทยาศาสตร์ และ

^{๒๖} สแตงดาท์ล อ้างใน พิมาน แจ่มจรัส, **เขียน, พิมพ์ครั้งที่ ๒**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๓.

^{๒๗} แฟนนอร์ โอคอนเนอร์ อ้างใน พิมาน แจ่มจรัส, **เขียน**, หน้า ๑๒๓.

^{๒๘} วิลเลียม ซัมเมอร์เซท มอห์ม อ้างใน พิมาน แจ่มจรัส, **เขียน**, หน้า ๑๒๔.

^{๒๙} (Literature has a special role to play here :unlike religious, moral, or political discourses, it does not formulate a system of precepts and thus escapes the censorship that strikes down positions that are explicitly formulated. Disagreeable truths-for humanity as a whole or for ourselves-have a better chance of being expressed in a literary work than in a philosophical or scientific work.) Todorov Tzvetan, อ้างใน **ตรีศิลป์ บุญขจร, ศาสตร์แห่งวรรณคดีคือตรีศิลป์ : ทฤษฎี สุนทรียะ สังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๘๖.

เมื่อมองในแง่วรรณกรรมทางศาสนา นี่คือนัยแห่งความเสื่อมถอยของอิทธิพลวรรณกรรมยุคเก่าคือไตรภูมิพระร่วง และจารีตการแต่งวรรณกรรมแบบลังกา พร้อมกับการเกิดขึ้นของวรรณกรรมแนวเหตุผลนิยม ที่พยายามจะวิพากษ์ ความเชื่อแบบงมงายไร้เหตุผล แล้วแสดงถึงความสอดคล้องกัน ระหว่างคำสอนเดิมแท้ของพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ตะวันตก^{๓๐}

๑.๖.๒.๒ พระมหากษ ญาณวรุโธ (ใจปลื้มบุญ) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมานและปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ให้ทรงเห็นว่า มานเป็นบาทฐานของปัญญา ซึ่งหมายความว่ามานเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา ดังนั้นเมื่อกล่าวอย่างถูกต้องแล้วการบำเพ็ญมานจึงต้องเชื่อมโยงไปสู่การเจริญปัญญา (วิปัสสนา) เสมอ การปฏิบัติแนวสมถะ (มาน) วิปัสสนา (ปัญญา) ทั้งสองอย่างนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือความหลุดพ้นจากกิเลส แต่การหลุดพ้นจากกิเลสตามแนวการปฏิบัติสมถะ(มาน) เป็นเพียงการข่มกิเลสไว้เหมือนกับหินทับหญ้า เมื่อนำหินออกหญ้าก็งอกขึ้นอีก ส่วนความหลุดพ้นจากกิเลสตามแนวการปฏิบัติวิปัสสนา (ปัญญา) เป็นการหลุดพ้นจากกิเลสอย่างสิ้นเชิง^{๓๑}

๑.๖.๒.๓ ประภา บุญยนต์ ได้ศึกษาวิเคราะห์การประเมินคุณค่าภาพสะท้อนสังคมการเมืองเศรษฐกิจ จากนวนิยายเรื่องคู่กรรม ให้ทรงเห็นว่า ในบรรดาวรรณกรรมหลากหลายประเภท นวนิยายจัดเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ที่เสนอสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับชีวิต สังคม และการเมืองไว้ ฉะนั้นในการศึกษานวนิยายจึงอาจ “อ่านเล่น” ก็ได้ “อ่านจริง” ก็ได้ เพราะสามารถสนองตอบทั้งทางตรงและโดยอ้อม อันส่งผลให้งานเขียนของนักประพันธ์ประสบความสำเร็จ จนได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย^{๓๒}

๑.๖.๒.๔ อธิตา รัตนพัลลภ ได้ศึกษาเรื่องแนวคิดเรื่องกรรมตามแนวพุทธศาสนาในนวนิยายของทมยันตี ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า ทมยันตี ได้นำแนวคิดเรื่องกรรมตามแนวพุทธศาสนาอันได้แก่กรรมคือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา ถ้ากระทำความดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน ถ้ากระทำความชั่วย่อมได้รับผลชั่วตอบแทน กิเลสตัณหาก่อให้เกิดกรรม กรรมก่อให้เกิดวิบาก ตามมาเป็นลูกโซ่จนกว่าจะเข้าถึงนิพพาน โดยการนำการปฏิบัติตนตามมรรคมีองค์ ๘ มาใช้ในการสร้างแนวคิดหลัก

^{๓๐} พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, “วรรณกรรมพระพุทธศาสนาในสังคมยุคใหม่”, บทความทางวิชาการ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า บทนำ.

^{๓๑} พระมหากษ ญาณวรุโธ (ใจปลื้มบุญ), “การศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมานและปัญญา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), บทคัดย่อ.

^{๓๒} ประภา บุญยนต์, “วิเคราะห์โครงสร้างและภาพสะท้อนสังคมการเมืองและเศรษฐกิจในนวนิยายเรื่องคู่กรรมของทมยันตี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๙), หน้า ๒.

ของเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร และบทสนทนาโดยใช้กลวิธีการแต่งด้วยการเปิดเรื่อง การผูกปม การทวนเรื่อง จุดสุดยอด การคลายปม และการปิดเรื่องที่ทมนยันตีสามารถทำได้เป็นอย่างดี และนอกจากจะเป็นการพัฒนาศาสตร์ทางวรรณกรรมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยยังให้คุณค่าทางศีลธรรมคือกล่อมเกลাজิตใจผู้อ่านให้กระทำดีละเว้นจากการกระทำชั่วอีกด้วย^{๓๓}

๑.๖.๒.๕ ทิวาทิพย์ เทียมชัยภูมิ ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีเรื่องสืลาวดี ให้ทราบเห็นว่า นวนิยายอิงพระพุทธศาสนาส่วนใหญ่เขียนขึ้นโดยอาศัยสาระ หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนนำบุคคลในศาสนา ได้แก่ ศาสดา สาวก หรือผู้ที่เกี่ยวข้องมาเป็นตัวละครในเรื่อง เพื่อกล่อมเกลাজิตใจของผู้อ่านให้มีความศรัทธาและมุ่งมั่นในการสร้างคุณดีให้แก่ตนเอง โดยพิจารณาปฏิบัติของตัวละครเป็นแนวทาง^{๓๔}

จากการทบทวนงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยไม่พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบกลวิธีการสื่อนวนิยายอิงธรรมหรือธรรมนิยาย ผู้วิจัยจึงเลือกวิจัยธรรมนิยาย ๔ เรื่องของทมนยันตี เนื่องจากผลงานของทมนยันตีเป็นที่นิยมยอมรับ และได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งนวนิยาย วารสาร หนังสือพิมพ์ และงานวิชาการ รวมถึงยังมีผู้นำไปเผยแพร่ในรูปแบบอื่น อาทิ ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ละครวิทยุ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก

(In-depth Interview) โดยวิธีสนทนอย่างเป็นธรรมชาติ (Naturalistic Inquiry) ด้วยคำถามแบบเปิด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ เช่น ความคิดเห็น และเจตคติ มาวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดมุมมองของการวิพากษ์เชิงวิชาการ อันจะนำมาซึ่งรูปแบบและกลวิธีการสื่อนวนิยายของทมนยันตี ในมุมมองที่กว้าง มีมิติ และเอื้อประโยชน์ต่อการสื่อบุทธธรรมสู่สังคมไทย

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และธรรมนิยาย ๔ เรื่องของทมนยันตี หนังสือ บทความ วารสาร เอกสาร วิทยานิพนธ์ สื่ออินเทอร์เน็ต การสัมภาษณ์ ตลอดจนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดในธรรมนิยายของทมนยันตี

^{๓๓} อธิตา รัตนพลภ, “แนวคิดเรื่องกรรมตามแนวพุทธศาสนาในนวนิยายของทมนยันตี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), หน้า บทคัดย่อ.

^{๓๔} ทิวาทิพย์ เทียมชัยภูมิ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีเรื่องสืลาวดี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

๑.๗.๒ ศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและพุทธปรัชญาที่ปรากฏธรรมนิยาย ๔ เรื่องของ ทมยันตี โดยเน้นเรื่องกรรม อริยสัจ ๔ อริยมรรคมีองค์ ๘ ไตรลักษณ์ และนิพพาน

๑.๗.๓ ศึกษารูปแบบและกลวิธีการประพันธ์ และการสื่อความหมายในธรรมนิยายของ ทมยันตี เพื่อสรุปหาหลักการสะท้อนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา และพุทธปรัชญาด้วยวิธีการทางวรรณศิลป์อันเป็นลักษณะเฉพาะของทมยันตี

๑.๗.๔ สัมภาษณ์ทมยันตี และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธรรมนิยายของทมยันตี และนวนิยายอิงธรรมอื่น ๆ ได้แก่ นักวิชาการ บรรณาธิการสำนักพิมพ์หนังสือในแนวจิตวิญญาณ หรือนวนิยายอิงธรรม นักเขียนนวนิยายอิงธรรม ผู้อ่านธรรมนิยายหรือนวนิยายอิงธรรมอื่น ๆ และผู้เชี่ยวชาญบทละครหรือภาพยนตร์ เนื่องจาก บุคคลดังกล่าวนี้เป็นทั้งผู้รับสื่อ และเป็นผู้ที่นำสื่อขึ้นไปเผยแพร่สื่อสารต่อในรูปแบบต่าง ๆ โดย ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและกลวิธี การสื่อธรรมนิยายของทมยันตี ทั้งส่วนที่เป็นจุดเด่นและจุดที่อาจทำให้สับสน โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบไม่เป็นทางการ และใช้แนวคำถามแบบเปิด เพื่อต่อยอดข้อมูลให้ละเอียด และหลากหลายยิ่งขึ้น แล้วจึงนำข้อมูลดังกล่าว พร้อมทั้งพรรณนะที่เหมือนหรือแตกต่าง มาประกอบการศึกษาวิเคราะห์

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ได้ทราบความหมาย คุณค่า และความสำคัญของธรรมนิยาย

๑.๘.๒ ได้ทราบหลักธรรมในธรรมนิยายของทมยันตี

๑.๘.๓ ได้ทราบรูปแบบและกลวิธีการสื่อธรรมนิยายของทมยันตี

๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

